

Vojna.

VZPLAVAJ, OREL AVSTRIJSKI!

Kvišku, Avstrije sinovi,
vi junaštva, slave vir,
ko orkan besni, valovi
trgajo domovju mir!
Naših dedov pest jeklena
strla silnih vojsk je moč,
naj zdrobljen kot past steklena
bo sovražnikov obroč!

Domovinske zvezde jasne:
Lavdon, Daun in princ Eugen,
Tegetthoff, Radetzky — krasne
predpodobe — vzor jeklen!
V bran za domovino sveto
s srčnim upom tudi mi,
da domovje bo oteto —
to ljubezen nam veli!

Naj sovragov se prižene,
kot je zvezd neštevil broj,
vojne sile ni nobene,
da orjaški stre naš roj!
Složno roke si podajmo
in planimo v boj besneč,
veliki vsi dan spoznajmo,
da otmemo dom goreč!

So Spartancev Termopile
skrhale perzijski meč,
Habsburžanov bojne sile
zajezé naval rohneč!
Avstrijske Termopile —
trdni zid omejnih sten,
strah sovragom vedno bile,
slavljen naš odpor jeklen!

Med Slovenci ni plevela —
trda skorja, dober sad,
Avstrija nas je vesela,
cvet mi vojnih smo armad!
Trdnost meča daj ostrini,
Sabaot, bog vojnih trum!
V blagor dragi domovini
vztrajaj, bodri naš pogum!

Zbogom, plug, peró, obitelj,
domovinska čast naprej,
vsak je nas orjak-boritelj,
vsak na skupno srečo glej!
Čvrsto stopamo do zmage,
spremijevalca — grom in blisk,
sfrah za Avstrije sovraže
našega ponosa vrisk!

Vzplavaj, orel avstrijski,
švigne k solncu naj perot,
dvigni svoj pogum neznanski,
gre k svobodi tvoja pot!
Kar junaštva in kreposti,
sile nezmagljiv inaš —
domovino s tem oprosti,
z vencem zmage se čodaš!

Josip Čonč.

VPRAŠANJE NARODNE AVTONOMIJE.

„Arbeiter Zeitung“ piše: „Sedaj se smatrajo ukrajinski prebivalci Galicije že od davna s samostojnostjo Galicije ogroženi — ali po pravici ali po krivici, nočemo tu raziskavati. Popolnoma jasno pa je, da mora biti rešeno ukrajinsko vprašanje istočasno s poljskim vprašanjem v Avstriji, da išče in zahteva avtonomija enega naroda izpopolnitve v avtonomiji tudi drugih narodov. Tako se dotakne ta srečno započeta reforma splošnega vprašanja narodnostne avtonomije v Avstriji, po kateri tako kriče razmere. Upamo torej, da bodo te objavljene določbe odprle z velikimi obeti pot, do notranje reforme Avstrije in to pot napravile tudi dostojno.“

AVSTRIJSKA MISEL.

„Information“ piše: Najboljša volja vlade nič ne opravi, ako je ne podpira

trdna volja prebivalstva, vstrajati do konca. Vsak mora dokazati, da je naš življenski interes v tem, da ohranimo močno Avstrijo in da bi bil vsak zadet v svojem življenskem jedru, ako bi bila Avstrija, kar Bog obvaruj, oškodovana. Vsaka ped Avstrije je naša domovina, in vse narodnosti Avstrije so svojih interesih solidarno zvezane z interesi skupne domovine. Razvoj narodnosti, njihovega jezika, njihove kulture, njihove gospodarske dobrobiti je odvisen od tega, da tisto, kar je avstrijsko, tudi avstrijsko ostane, ostane kot trdni spojni člen med različnimi ljudstvi do konca sveta. Veselje nad državo! To je čarobna beseda, ki mora dati slabim moč, malosrčnim pogum. Trpljenje se lažje prenaša, ako ga prenašamo s povzdigneno glavo s povzdignjenim srcem v zavesti velike jeje, v kateri je vlečena Avstrija.*

4. NOVEMBER 1916.

Njegovo Veličanstvo cesar avstrijski in apostolski kralj ogrski ter nenški cesar, v trdnem zaupanju na končno zmago Svojega orožja in zasledujoč željo, da dovedeta od svojih hrabrih vojsk s težkimi žrtvami ruskemu gospodstvu iztrgane poljske pokrajine do srečne bodočnosti, sta se zedinila, da ustvarita iz teh pokrajin samostojno državo z dedno monarhijo in konstitucionalno ustavo. — Natančneje določbe in meje poljskega kraljestva ostanejo pridržane. — Novo kraljestvo bo našlo v zvezi z obema zaveznikoma državama garancije, ki jih potrebuje, da razvije svoje moči. — V lastni armadi naj žive naprej slavna sporočila poljskih vojsk iz prejšnjih časov in spomin na hrabre poljske sobojevnike v veliki vojni sedanosti. Njena organizacija, izvežbanje in vodstvo se bo v skupnem sporazumu uredila. — Zavezniska vladarja se vdajata trdnemu upanju, da se bodo sedaj izpolnile želje po državnem in narodnem razvoju kraljestva poljskega s potrebnim ozirom na splošne političke razmere Evrope in na blaginjo in varnost njih lastnih dežel in narodov. — Velike zapadne sosednje države Poljskega kraljestva pa bodo z veseljem videli na svojih vzhodnih mejah vzrasti in vzcvetati srečno in svojega narodnega življenja veselo državo. —

Nadalje je poslal cesar ministrskemu predsedniku dr. Koerberju to - le lastnoročno pismo: „V smislu Mojega dogovora z Nj. Veličanstvom nemškim cesarjem se bo ustvarila iz poljskih pokrajin, iztrganih od naših hrabrih vojsk ruskemu gospodstvu, samostojna država z dedno monarhijo in konstitucionalno ustavo. — Pri tej priliki se spominjam ginjenega srca mnogih dokazov vdanosti in zvestobe, ki so mi bili izkazani tekom Moje vlade s strani dežele Gališke, ter velikih in težkih žrtev, ki jih je morala prinašati v tej vojni ta dežela, izpostavljena najhujšemu sovražnemu navalu, v interesu zmagovite obrambe avstrijskih državnih mej in ki ji zagovarajo trajno pravico do Moje najtoplejšje očetovske skrbi. — Zato je Moja volja, da dam v trenutku, ko nastaja nova država, roko v roki s tem razvojem tudi gališki deželi pravico, da Svoje deželne zadeve do polne mere tega, kar se strinja z njeno pripadnostjo k državi celokupnosti in njenemu prosperanju, samostojno urejuje in da nudim s tem gališkemu prebivalstvu garancijo za njega narodni in gospodarski razvoj. — Naznanjajoč Vam ta Svoj namen, Vam naročam, da izdelate za njega zakonito uresničenje primerne predloge ter Mi jih predložite.“

PETO VOJNO POSOJILO.

Zadnji teden so bila pri poštni hranilnici na Dunaju posvetovanja o najetju novega vojnega posojila. To bo peto vojno posojilo. Za podpisovanje je določen čas od 20. novembra do 16. decembra t. l.

KDO JE GLAVNI SOVRAŽNIK?

Nemški državni kancler je v svojem zadnjem govoru v nemškem državnem zboru z velikim poudarkom naglašal, da je Anglija glavni sovražnik Nemčije. Nedavno pa se je oglasil v Monakovem vseučiliški profesor v Heidelbergu dr. Maks Weber proti tej trditvi nemškega državnega kanclerja, izrečno poudarjajoč, da noče s svojim govorom podpirati nobene akcije proti državnemu kanclerju, pa tudi nobene akcije za njega, marveč da hoče le razjasniti položaj in razbistriti pojme. Nemčija ne sme zasledovati politike čuvstvovanja, pa tudi ne politike slepega sovraštva, niti ne politiko samoljubja. Vseneimško renimiranje lahko le škoduje. Govorilo se je o uničenju angleške svetovne države, kakor da obstoja ta v posesti Sueškega prekopa in ne v tem, da so celi kontinenti naseljeni od angleškega plemena, ki ga ni mogoče prepoditi. Podobno je z govorenjem o uničenju angleško pomorske sile v trenutku, ko imamo proti sebi skoraj vsa brodovja sveta. To je smoter, ki ga bomo težko dosegli. Uničiti torej Anglije ne moremo, pač pa, in to upamo, ji moremo občutno škodovati. — Glede Belgije pravi agitacija: Kdor te dežele ne obdrži, je premagan. To je preveč. Če armada Belgije ne izpusti iz rok, dobro. Toda samo zaradi Belgije nadaljevati vojno, proti temu imamo pomisleke. Ni namreč verjetno, da se bosta hoteli Bolgarska in Turčija bojevati za to, da anektira Nemčija severno Francosko in Belgijo. Torej ne samoljubnih smotrov! Naša politika mora biti dalekovidna. Kakšni interesni konflikti med nami in našimi nasprotniki so povzročili vojno? Ali so bili taki konflikti merodajni za Francosko, Italijo, Romunsko, Srbijo? Rusija hoče uničiti naše poljedelstvo, Rusija hoče uničiti Turčijo in zahteva Carigrad. Anglija je proti naši zvezi Berlin-Bagdad. Ložji bi bil torej sporazum z Anglijo, kakor sporazum z Rusijo. — Politiški interesi nas ločijo od zapada. Francozi so se prepričali, da nas ne morejo uničiti. Alzaško-lotarinškega vprašanja bi danes ne bilo, če bi se bila dežela priklonila kakim velikim nemškim državi. Anglija se je čutila ogrožena od našega brodovja, neznošno ji je bilo, da je morala koncentrirati svoje brodovje v Severnem morju. Sporazum z Anglijo se ni razbil ob formoli o množini ladij, marveč na tem, da drug drugemu nismo zaupali. Nemogoča pa ni izprememba razmerja med Nemčijo in Anglijo. — Glede Belgije je samo to naš interes, da se ne porabi kot vrata za napad. Če bi sklenili Belgija in Nizozemska nevtralnostno zvezo, bi bili tudi naši interesi zasigurani. Dokler je to nemogoče, rabimo garancije, da Belgija ne bo igrala svoj čas vloge Grške. — Vojni vzrok Rusije je razpadel, pañslavizem je razbit. Sporazum med Rusijo in Nemčijo samo bi bil mogoč. Pri tem pa igra veliko vlogo Vzhodno morje z Atlantskimi otoki, kar ima velik pomen za vse skandinavske dežele. Ali pa je mogoče skleniti tak mir, v katerem anektiramo mi nekaj, Turčija pa bi morala prepustiti Rusom Armenijo? Po taki pogodbi bi mogli pač jako težko dobiti koga, ki bi hotel skleniti z nami zvezo. Svesti si moramo biti, da nas Rusija najbolj ogroža, ker se rusko prebivalstvo hitro množi, Nemški narodni obstoj ni v nevarnosti niti z angleške niti s francoske strani, pač pa s strani Rusije. Ruska politika bi se morala torej temeljito izpremeniti ter bi morala izreči svoj desintereselement na srbskih in poljskih razmerah. Samo ob sebi umetno je, da se oklepa Nemčija zveze z Avstro-Ogrsko, ta bo morala v vojaškem oziru ostati in se poglabiti. Poljsko vprašanje sega pred vrata Berlina. Poljakom bi se lahko dala kulturna in upravna svoboda v mejah, ki so jih zahtevali leta 1863. Nemčija pa mora imeti v vojaškem oziru garancije, da se poljsko orožje nikdar ne obrne proti njej. Nemčija je stopila v to vojno zaradi svoje časti in jo bo v tem znamenju končala.

Pristopajte kot člani k „Rdečemu križu!“

diranjem stanovskih, narodnih in gospodarskih vprašanj in šele po sklepu prerojeni in osveženi zopet zastavili skupno svoje delo v danih novih razmerah. Sedaj naj bi se omejevali na najpotrebnejše, da se tudi organizacija preveč ne zrahlja.

Res, a kaj je tisto „najpotrebnejše“, cesar sedaj nikakor ne smemo zanemariti, da se obstoj in trdnost organizacije ne razmaje? Pa to samo tudi nikakor ne zadostuje. Treba je najti in postaviti oporišča, ki nam bodo dajala direktive pri polaganju novih smotrov in začitovanju nove poti. Važne direktive in oporišča pa bomo imeli, če n. pr. med drugim natančno resumiramo svoje dosedanje delo, z drugimi besedami, da sestavimo zgodovino slovenskega šolstva, zgodovino križevega pata, ki ga je prehodila slovenska šola in pretrpel slovenski učitelj. To bi bil obenem tudi eden najvažnejših prispevkov k bodoči kulturni zgodovini Slovencev. V ta namen bi morali začeti takoj zbirati potreben material, kritično bi se moralo ekscerptirati starejše liste, pregledati šolske kronike, starejši tovariši naj bi pa začeli priobčevati svoje

spomine, v kolikor so ti v zvezi z zgodovino slovenske šole (n. pr. tov. Kocbek, Dimnik, Žirovnik, Slamoštev i. dr.) Koliko bi tu lahko črpala mlada generacija in koliko trdnosti bi bil potem njen korak v bodočnost. Upam pa tudi, da je zato čas prav ugoden. Povsod drugod nam je po dosedanjih nenormalnih razmerah omejena svoboda kretanja, vsi mlajši sotrudniki naših listov so pod orožjem. Kaj je torej naravnije, kot to, da se oglasijo naše žive kronike in tako izrabimo čas, ko nam je vsako drugo delo iz najrazličnejših vzrokov tako močno omejeno, izrabimo pa tudi prostor v naših listih, ki ga uredniki očitno tako težko napolnjujejo, ker ne smejo vsega sprejemati in objavljati, saj stoji nad njimi višja moč — cenzura!

H koncu še besedo o Tvojem pesimizmu. Neupravičen je, nevreden mladega srca! Naj pride, kar hoče, dnevi, še tako težki, razočaranja, še tako velika — „korak pod križem trepetajoč, je namerjen veselju naproti.“ (Iv. Cankar.)

Prav lepo te pozdravlja

Tvoj F.

Dovolj pokore!

Dovolj je tvojega mi biča,
ne tepi več me, Stvarnik moj,
saj usmiliš se celó črviča;
zakaj izjema le z menoj?

Če sklenil si, da mi je umreti,
pa naj umrjem, revna stvar,
a še me tepsti, Stvarnik sveti,
to prosim Te: nikar, nikar! . . .

Pod bremenom življenja vzdise
izmučen duh mi in telo;
trpljenje to, kdo ga popiše?
Za pekel v srcu kdo ve, kdo? —

Zločincu prej snemo okove,
ko vedejo ga na šafot;
izbriši moje ti dolgove,
odpusti mi, nebes Gospod!

Kar svet kdaj videl je trpljenja,
kar v solznem dolu je nesreč,
izkusil tekom sem življenja —
zdaj je dovolj, ne morem več! . . .

Solze lijo po licih velih,
trepeče roka bolj in bolj;
odvzemi, Bog, mi bridki kelih,
dovolj pokore je, dovolj! . . .

Janko Leban.

V TEŽKIH DNEH.

I.

Pred tabo, Kriste, jaz k'lečim
ter tožim ti, kaj vse tr'pim,
ti me, Zveličar, teši! . . .
nadlog in stisk me reši! . . .

II.

V življenja težkih dneh
potri ležim na tleh
ter vzdise: »Mili Oče,
če količkaj mogoče,
nadlog me reši teh
v življenja težkih dneh!
Naj sem grešil karkof . . .
oprosti izvoli,
saj slab sem, slab č . . .
v primeri s tako —
nič! . . .

OTVORITEV NEMŠKE ŠOLE V VARŠAVI.

Dne 27. oktobra t. l. opoldne se je vršila o priliki otvoritve nove nemške šole v poslopju starega poljskega naučnega ministrstva velika slovesnost. Šola ima namen, podati vrednejše nemški koloniji, ki je bila zaradi barbarskega preganjanja potom ruskih oblasti in zaradi izselitve v prvem vojnem letu jako oslabiljena. Slavnost je otvoril generalni guverner pl. Beseler z govorom, v katerem je izrazil upanje, da bo tvorila ta otvoritev vir lepega in bogatega razvoja za nemški živej in nemško stvar v tem tujem mestu.

PROTI BARAKAM.

„Kuryer Lwowski“ objavlja članek bivšega železniškega ministra Glabinskega o begunskih barakah in opozarja na neizmerno moralno in gmotno škodljivost begunskih barak. Ljudi, navajajočih svobode in dela, ne boste nikdar zadovoljili z barakami. Bivši minister pa posebno vprašuje to-le: Zakaj se ravno za nekaj beguncev ostaja pri sistemu barak, dočim je ogromna večina beguncev razstresenih po občinah, kjer so ljudje bolj zadovoljni kakor v barakah, ki jih smatrajo za kaznilnice. Na to vprašanje niti ministrstvo ne ve pametnega odgovora. Barake so dražje kakor podpiranje beguncev. Notranje ministrstvo poroča, da je bilo leta 1914/15 po posameznih občinah razdeljenih 317.118 beguncev; stroški zanje so znašali 82 milijonov 457.778 K. Na enega teh prostih beguncev je prišlo 260 K stroškov. Po barakah je bilo 73.028 beguncev, od katerih je posamezen veljal državo 570 K, tedaj dvakrat toliko. Prostim beguncem je vlada dajala 70 v do 1 K, po barakah pa je bilo precej stroškov ne samo s hrano, ampak tudi za reparature in upravo. Sistem barak pa ni tudi prav nič gospodski, ker ljudi drži od dela to v časih, ko tako manjka delavnih sil. Koliko bi se poznalo na polju, da so tudi ti ljudje delali! Proti barakam pa govorijo tudi moralni razlogi, izobrazba in vzgoja otrok, zdravje, aprivizacija in neizmerno žalostna umrljivost beguncev posebno otrok. Posl. Lasocki pravi v svoji spomenici, da so barake edino v interesu gotovih ljudi, sicer pa niti državi niti beguncem v korist. Jude so vse rešili iz barak, naj še druge!

PREPOVEDANA RAZSVETLJAVA.

Po ministrski naredbi z dne 22. oktobra t. l. je prepovedano do konca vojne z ozirom na izredne razmere ob vsaki priliki razsvetljevanje grobove in grobnice s svečami in oljem. Prestopki te prepovedi se bodo kaznovali — Poučite narod, da ne bo trpel škode!

SRBSKI DIJAKI V VOJNI.

Kakor javlja „Kölnische Zeitung“ po poročilu srbske konzulata v Odesi, je padlo od 2000 slušateljcev belgrajske univerze na bojišču 1300 dijakov. Med Srbi, ki so dospeli na Krf, da jih uvrste v srbske prostovoljske zборе, se nahajajo člani ministrstva, vseučiliški profesorji in druge odlične osebe. Vsi odidejo na fronto.

STARI IN NOVI ČAS.

Minister izven službe in sedaj zopet justični minister, tajni svetnik dr. Fran Kleit, je priredil na Dunaju predavanje in je izvajal med drugim: Javni duh časa neposredno pred vojno — stari duh — je kazal malo smisla za državo, za delo na podlagah družbe in za podrejanje pod interese skupnosti. Prevladala je marveč močno razvita

Obupen je življenja boj,
ovir, nezgod povsod nebroj! ...
In kakor bi peklenke sile
na mene vse se navalile,
duši sovražna me premoč,
obupa me objema noč ...
Ne morem dalje sam,
ne vem, ne kod — ne kam!
V življenja težkih dneh
ležim potr na tleh ...
O, Bog, vesoljni gospodar,
tožečo čuj me v bogo stvar:
Pokaj si me poslal na svet?
Mar, da v gorje bom tu zaklet?!
O, ne! Saj si dobrotni Oče,
poslušaj moje prošnje vroče:
Usmili mene se otroka,
in reši naj me tvoja roka!
Spet vzdigni me, podpri,
dovolj mi daj moči,
da nadaljujem trnjev pot
po dofu solz težav in zmot!
Oh, reši ti me strupa
morečega obupa! ...
Če pa rešitve zame ni,
čuj zadnjo prošnjo mojo ti:
Vsevišnji milostiv mi bodi,
slabiča prestrogó ne sodi,
ti vsega dobrega izvir:
daj duši pokoj mi in mir! ...

Janko Leban.

zavest o sebi in o svojem bistvu, ki so mu bili večinoma smotri materialne forme sreče. K temu spada predvsem zopetno zadovoljivo parlamentarno delovanje, do katerega je narodnostno vprašanje ključ. Najvišji državni interes ni nezdržljiv z dobrohotnim upoštevanjem narodnih zahtev v istem danem okvirju, in narodi, ki so se v vojni borili za državo in ji pomagali v nje drugih stiskah, ne bodo oporekali razmerju med državo in narodi, ki daja vsakemu kar mu gre. Ne more se povedati z zadostnim poudarkom, kake neizmerno posledice bo imelo mišljenje in hotenje vsakogar. Tako blizu ne pride tako hitro prilika, da po svoji lastni duševnosti obrnemo svojo usodo na bolje. Vse, kar bo moralo biti pozneje, se steka sedaj v dolžnosti in nalogi, da izkoristimo moč duha, da po veliki vojni pride veliki čas miru — Avstrija, procvitajoča v kljub nasprotnikom!

TRETJI BOŽIC NA BOJIŠČU.

Pod tem naslovom piše urad za vojno oskrbo (v c. k. vojnem ministrstvu): V tretje se bliža božični praznik, ki ga bodo morali naši zmagoslavni vojniki preživeti daleč od dragih svojcev, daleč od domovine. — Zapoved hvaležnosti je, če tem, v zvestem in vdanem izpolnjevanju vztrajajočim junakom povodom božičnih praznikov pošljemo skromen znak zvestega spominjanja v pozdrav iz domovine. V tretje se lotuje urad za vojno oskrbo c. in k. vojnega ministrstva, da s kakim darom našim vojakom na bojišču olepša božični večer in poda dokaz, da se jih spominjamo v odkritosrčnem pripoznavanju. Od lanskega leta je nastal naši domovini nov sovražnik, in večje postaja število onih, ki se bore na različnih bojiščih in ki jih je obdarovati. Zato prosí urad za vojno oskrbo c. in k. vojnega ministrstva velikodušnih in čim skorajšnjih darov v ta namen. Vsi prispevki, bodi mali ali veliki, bodo sprejeti s hvaležnostjo. Vsakdo, ki se nahaja v domovini — naj že ima ljubljenih svojcev na bojišču ali pa ne — naj smatra za svojo sveto dolžnost, da prispeva s kako trohico, da pripravimo malo veselje tistim, ki vse zastavljajo za čast in ugled naše ljube domovine. Urad za vojno oskrbo c. in k. vojnega ministrstva bo skrbel, da milodari, ki obstoje le iz predmetov, ki se jih v domovini ne pogreša, pravočasno dospejo četam na bojišču kot božičen pozdrav iz domovine in znak nade na srečno snidenje.

V VOJNI OSLEPELI VOJAKI.

Pred kratkim časom je imel učitelj za slepce Troyer v Inostu predavanje o skrbi za vojake, ki so oslepele v vojni. Na podlagi uradnih podatkov je povedal, da je že skoraj 2000 vojakov, ki so v vojni popolnoma oslepele. Za podpomo in preskrbo oslepelih vojakov je bilo do konca oktobra nabranih 2.700.000 K. To seveda ni koda ve kaj, zlasti če se pomisli, da vojne še ni konec.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Dnevi darovanja: Učenke slovenske dekliške šole in Acvančetu v Trstu 19 K 20 vin.; učenci in učenke slovenske mestae ljudske šole v Rojani 20 K; Cerklno na Goriškem 736 K 50 vin.; učiteljstvo ljudske šole v Velikih Laščah nabralo 364 K; v Kranju 3585 K 91 vin.; šole Krškega okraja z mestom Krškim (natančnejši izkaz priobčimo prihodnjic) 4816 K 32 v.; skupaj 9541 K 93 v.

V zadnji štev. izkazanih 215 623 K 44 v.

Danes izkazanih 9541 „93“

Doslej nabranih 225.165 K 37 v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Za „Rdeči križ“ itd. 225 165 K 37 v.

III. vojno posojilo 278 748 „69“

IV. „ 2 714 338 „—“

Srednje šole „ 39 554 „11“

Končna vsota 3,257.806 K 17 v.

Pouk o alkoholizmu po šolah.

V očigled temu, da narašča moralna pokvarjenost mladine, in z ozirom na to, da je treba že zdaj pričeti pripravljati moralno regeneracijo ljudstva po vojni — kar je brez treznosti nemogoče — se je že dlje časa mislilo na to, kakó naj bi se že pri učeči se mladini pospešilo treznostno gibanje. — Na prošnjo protialkoholne zveze „Sveta vojska“ se je v ponedeljek, 2. okt. t. l. v vladni palači pod predsedstvom g. vladnega svetnika in dež. šol. nadzornika dr. J. Bezjaka vršilo posvetovanje, sicer ne strogo uradnega značaja, ki pa bo, upamo, velikega pomena za vzgojo naše mladine. Posvetovanja so se udeležili gg.: dež. šol. nadzornika dr. Bezjak in dr. Opeka; gg.

okrajni šolski nadzorniki Grad, Lavtžar in Stiasny ter predsednik „Svete vojske“ g. konzistorialni svetnik J. Kalan.

Zastopnik „Svete vojske“ najprej pové svoje misli, kakó naj bi delovala šola proti alkoholizmu. Dvoje je potrebno: 1. pouk, 2. nekaka „organizacija“, vkolikor namreč to šolski predpisi dovoljujejo.

Gg. okrajni šolski nadzorniki poročajo, kaj se je v njihovih šolskih okrajih v tem oziru že delalo in doseglo.

Po ljudskih šolah ljubljanskega mesta se že dlje časa posveča večja pozornost alkoholnemu vprašanju. Po nekaterih šolah se govori o tem pri vseh mogočih prilikah, po drugih pri pouku o prirodoslovju, o človeškem telesu in pri pouku slovenščine; po nekaterih so imeli predavanja o tem na roditeljskih večerih. Nekateri šole imajo že protialkoholne slike in so imele skioptična predavanja o istem predmetu. Nekaj šol je, po katerih imajo šolarje v tem oziru tudi že „organizirane“, to je: vpisane v posebnem imeniku. Kot pomožna knjižica za pouk služi — seveda ne v šoli — „Mali protialkoholni katekizem“. Protialkoholno glasilo „Zlato dobo“ imajo naročene domalega vse šole za svoje knjižnice ali pa jo bodo naročile; po Barju gre list od hiše do hiše.

V novomeškem in črnomaljskem okraju so se na poziv okr. šol. nadzornika dosegli že lepi uspehi. Preteklo leto je bilo v novomeškem okraju 1024 in v črnomaljskem 1080 otrok, ki so se vse leto zdržali vsakega alkohola. — Otroci pa, ki niso „organizirani“, pijejo skoro vsi, tudi najmanjši. Bilo bi torej napačno, pouk o alkoholizmu odlagati šele na višje razrede; treba je začeti takoj pri malih.

Nadzornik krškega in litijskega okraja toži, da matere dajejo slab zgled, mnoge same pijejo, tudi cigarete kadijo (!) in jih otrokom kupujejo (!). Opozarja, da je treba strogo paziti, da se bo prepoved deželne vlade glede obiskovanja gostinic, kavenja in kvartanja mladostnih oseb res natančno izvrševala.

Posvetovalci so bili po vsem tem soglasno teh misli.

1. Nadzorniki naj delajo na to, da se o alkoholizmu poučuje po vseh šolah in vseh razredih, in sicer pri malih prilično, pri večjih pa bolj sistematično. Učiteljstvo naj se zase poslužuje pri pouku knjižice „Učitelj v boju proti alkoholizmu“, ki jo je pred nekaj leti deželni odbor podaril vsem šolam — šole naj bodo naročene tudi na „Zlato dobo“, iz katere se lahko o priliki čita ali poda kak sestavek. Nabavijo naj si tudi štiri izvirne protialkoholne slike učitelja Petriča, ki bodo v kratkem izšle; dalje Weichselbaumovo sliko po alkoholu poškodovanih organov in druge, ki jih je lahko dobiti. — Ker pa za učence same ni še nobene učne knjige za to, naj se čimprej sestavi primerna čitanka, da se na podlagi te le more delati na oblastveno dovoljen obligaten pouk o alkoholizmu. Začasno pa naj se sestavi nekak „dodatek“ k berilom po vzorcu nemških „Kriegsanhänge“.

2. Otroci naj se vzpodbujajo, da se popolnoma zdrže alkoholnih pijač, ter pozivljajo, da se v to tudi zavežejo in vpišejo med „Mlade junake“. Ti se imajo popolnoma zdržati alkohola, tobaka in kletve! — Učitelj naj vodi seznam teh mladih junakov-zdržnikov, jih nadzoruje in vzpodbuja k vztrajnosti. Priporoča se — kakor nekateri učitelji že delajo — da vztrajne zdržnike vpišejo v „Zlato knjigo“. — Učiteljstvo bo okr. šol. nadzornikom poročalo o uspehih tega dela.

Približno isto velja o srednjih šolah. Alkoholni pouk naj se podaja priložnostno, zlasti pri prirodoslovju in posebno še pri somatologiji (za kar tudi dobro služi Weichselbaumova slika). — Kar velja vobče o srednjih šolah, velja pa prav posebno, za pripravnico. Tu naj se učitelji usposobijo za tozadevni pouk. Profesorji, oziroma šolski zdravniki naj se zavzamejo za to intenzivno in z ljubeznijo. — Seznam abstinentov na srednjih šolah naj vodi katehet, ker prihaja v vse razrede in ker je to tudi versko-moralnega pomena. Vendar bo izvrstno vpivalo, ako bodo kateheta v tem podpirali tudi drugi profesorji, morda razredniki vsak v svojem razredu ali poleg tega še en profesor na vsaki šoli, kakor vodijo gospodje tudi mladinske in športne igre. Pod vodstvom profesorjev smejo imeti dijaki tudi posebne sestanke ad hoc s predavanji, ki jih imajo ali sami ali pa povabijo kakega govornika od drugod.

Definitivno bo zadevo uredil in ukazal deželni šolski svet na vlogo, ki naj jo „Sveta vojska“ pri njem vloži. Ker pa je zadeva nujna, naj se v okvirju sedanje možnosti to delovanje prične kar takoj.

* * *

Pod naslovom „Abstinenca v šoli“ se je oglašil h gorenjemu predmetu „Delavec“ z dne 4. t. m. Njegove opazke oziroma izvajanja so pisana tako stvarno, da se nam

zde vredne vsega uvaževanja. Kakor se vidi, se za to važno vprašanje zanima tudi naše delavstvo, in to s hvalevredno objektivnostjo, ki se sklada z našimi opazkami v zadnji naši listnici uredništva. Mnenja smo — kakor smo povedali že zadnjic in danes zopet ponavljamo — da naj ne govore samo uradne osebe in abstinenti, ampak tudi učitelji pedagogi, da ne zavozimo z reševanjem tega vprašanja v napačno strugo in ne ustvarimo z navidezno in materialno koristjo moralne škode!

„Delavec“ piše v glavnem tako:

Prvi stavek poročila o dotični enketi nam pove nekaj, kar je mislo v zvezi z abstinenco. Kdor logično misli, ta bo sklepal iz tega uvoda, da mladina sedaj pijančuje ter da je zaradi pijanstva nemoralna. A eno ne drugo ni resnično. Vzrok takozvane „moralne propalosti“ je nedostatna vzgoja v šoli, še bolj pa javna vzgoja zadnjih let, ki je silno pospeševala sovraštvo, lahkomišelnost in hinavstvo med ljudstvom. Vrhublega pa prihajajo strogi ukazi, prepovedi, pozitivnega dela pa ni, dasi je za „regeneracijo ljudstva“ res kaj vredno le pozitivno delo.

Že nekaj časa se pojavlja pri nas v vzgoji posebna struja, ki se odaljuje od načel znanih vzgojevalcev. Vzgoji izkušajo dati novejši pedagogi, ki prihajajo bolj boljši od veljave, zopet znake „dresure“. To je zlo. Vedno smo bili mnenja, da je naloga vzgoje zbuhati v mladini blage čute pravičnosti, strpnosti in značajnosti. Takih čutov pa ne vzgaja „dresura“, marveč le odkritosrčna in dobrohotna vzgoja, ki sama v resnici temelji na teh čutih.

Abstinenca je dobra stvar. Vzdrževati se opojnih pijač je priporočljivo iz zdravstvenih in gospodarskih razlogov. Tudi vzgoja mladine k abstinenca je lepa naloga. Po srednjih in ljudskih šolah so zadnja leta že predavali o tem predmetu, kar je gotovo nekoliko vplivalo na mladino. Prihajajo pa z novimi načrti. Uvesti hočejo na šolah organizirano vojno za abstinenca, in sicer nameravajo uvesti krožke, vpisavati mlade abstinate v zlato knjigo, jih hvaliti in odlikovati pred drugimi, ki se ne udeležujejo abstinenčnega gibanja, grajati pijance in jih opisivati kot grde hudobneže.

Ali je to pametna vzgoja? Ne! Mladina ni za tako vzgojo. Mladina ni samostojna; živi v svoji rodovini in je odvisna popolnoma od družabnih razmer v njej. V šoli se otrok zaobljubi abstinenca, a razmere naneso, da vendar okusi alkohol. Ali bo ta otrok svoj pregrešek utajil ali ga bo priznal? Večinoma ga bo utajil in si bo mislil: Potuhnimno se; saj nisem mogel ravnati drugače! — Drugi otrok bo priznal. Tisti, ki so ostali zvesti, ga bodo zamehovali, smatrali ga bodo za slabiča. Osramočen bo sedel med tovariši. Pa tudi fanatični vzgojevalci bodo imeli pred seboj večinoma neopravičeno dve različni vrsti otrok. Vse to je neizogibno. To so trije primeri.

Vsakomur mora biti jasno, da se s tako vzgojo pospešuje hinavska neodkritosrčnost in ubija značaje in samostojnost. Za sistem k abstinenca so potrebna predavanja, sistematiška navajanja in navodila.

Zgoraj smo že omenjali smer dobre vzgoje sploh, in kar velja za vzgojo pred, to velja tudi za vzgojo k abstinenca. Predvsem treba naglašati, da pijanec še ni zločinec, marveč je le siromak. Abstinenca torej ni sovražnica pijancev, pač pa pomoček, ki naj prepreči pijanstvo. Tudi agitacija za abstinenca ne sme gojiti razlike in osebnega nasprotstva med ljudmi, v tem primeru med šolsko mladino. Za abstinenca bomo delali le tedaj uspešno, če mladino bomo pripravili o koristih abstinenca in o nesreči, ki jo povzroča pijanstvo. Otroci naj postanejo abstinenti le iz ljubezni in koristi do abstinenčne čednosti.

Zdi se nam, da načrt ni povsem odkritosrčen, ker ne kaže znaka blagohotne vzgoje, kakršno zahtevajo vsi pedagogi.

Sistem, ki ga propagirajo, je prav pravičen za pospeševanje neodkritosrčnosti, razlike med ljudmi in tudi „moralno“ ni najboljši, zakaj prav ekstremna „dresura“ poraja največje najhujšo „nemoralo“.

Vsak abstinent bi pozdravil vzgojo k abstinenca tudi na ljudskih šolah. A način te vzgoje mora biti vzgojen, ne politični.

Književnost.

PROŠNJA.

Za neko literarno delo potrebujem svojo v nemškem jeziku izdano knjižico: „K. k. Artillerie-Hauptmann: Andreas Freih. von Cehovin. ein österr. Held“, kakor tudi Fr. Šegulov spis o prof. Antonu Bezenškju, ki je bil natisnen v 2. št. „Illustr. Tednika“ l. 1913. — Ker nimam teh dveh spisov pri rokah, bi bil jako hvaležen tova-